

Huvudman
kommun@karlskoga.se

2017-11-30

Dnr 400-2016:6992

Rektor vid skolenheten
eva.erikssonohrn@karlskoga.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av garanterad
undervisningstid i gymnasieskolan vid Möck-
elngymnasiet Ro 2 i Karlskoga kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av garanterad undervisningstid i gymnasieskolan. Syftet är att granska skolhuvudmäns och skolors arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden.¹ Granskningen är avgränsad till fyra nationella gymnasieprogram; två högskoleförberedande program (naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet) och två yrkesprogram (el- och energiprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet). Varje skola behöver inte ha alla fyra gymnasieprogram, men minst ett av de högskoleförberedande programmen och ett av yrkesprogrammen.

Granskningens syfte besvaras genom nedanstående frågeställningar:

1. Hur arbetar huvudman och rektor för att skapa tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid?
2. Utifrån vilka överväganden och med vilka marginaler planeras och schemaläggs elevernas undervisningstid så att de får minst den garanterade undervisningstiden?
3. I vilken utsträckning sker en regelbunden uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid under terminen?
4. Kompenseras eleverna för undervisning som inte genomförs?

Granskningen genomförs i 25 gymnasieskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Möckelngymnasiet Ro 2, i Karlskoga kommun, ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Möckelngymnasiet Ro 2 den 26 – 27 oktober 2017. Besöket genomfördes av Magnus Jonasson och Mirzet Tursunovic. Intervjuer med elever, schemaläggare, lärare, rektor och representant för huvudmannen har genomförts.

Möckelngymnasiet Ro 2 är en kommunal gymnasieskola i Karlskoga kommun. På skolenheten finns tre av de gymnasieprogram som är aktuella för granskningen; samhällsvetenskapsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. Enligt uppgift från rektorns verksamhetsredogörelse för läsåret 2017/18 går totalt 140 elever på samhällsvetenskapsprogrammet, 80 elever på naturvetenskapsprogrammet samt 70 elever på vård- och omsorgsprogrammet.

¹ Enligt 16 kap. 16 § skollagen har elever på yrkesprogram rätt till minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter och elever på högskoleförberedande program har rätt till minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid).

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter redovisas de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen följt av en motivering. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens och rektorns arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden behöver utvecklas i flera avseenden.

Huvudmannen och rektorn har inte klargjort för lärarna vad som ska ingå i undervisningstiden. Huvudmannen, rektorn och lärarna har delvis olika uppfattningar om exempelvis studiebesök eller temadagar ska räknas som undervisningstid eller inte. Det finns därmed ingen samsyn mellan huvudmannen, rektorn och lärarna kring begreppet undervisningstid.

Elevernas undervisningstid planeras och schemaläggs under läsåret så att eleverna inte får sin undervisningstid fördelad över minst de 40 veckor och 178 skoldagar de har rätt till. Av granskningen framkommer vidare att huvudmannen och rektorn inte säkerställt att planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler. Beslut om undervisningstid, redovisad i respektive programs timplan, fattas utifrån schablon och säkerställer därmed inte att eleverna får den minst garanterade undervisningstiden.

Huvudmannen och rektorn följer inte upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Det gör att huvudmannen och rektorn saknar kunskap om varje elev verkligen har fått den garanterade undervisningstiden.

Skolinspektionen bedömer att det i verksamheten finns en viss beredskap för att kompensera eleverna för utebliven undervisning. Bland annat finns fyra halvdagar, så kallade brytdagar, under läsåret som kan användas till kompensation. Undervisningstiden schemaläggs så att det inte förekommer några schemakrockar och att det finns pauser mellan lektioner så att elever hinner förflytta sig mellan olika undervisningslokaler.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid samt skapa en samsyn inom och mellan alla led (huvudman–rektor–lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har klargjort vad som ska ingå i undervisningstiden. Huvudmannen, rektorn och lärarna har delvis olika uppfattningar om vad som ska räknas som undervisningstid. Det är exempelvis upp till varje lärare att tolka huruvida temadagar och studiebesök ska räknas som undervisningstid. Därmed saknas det också en samsyn inom och mellan alla led, huvudman, rektor och lärare, kring vad som räknas som undervisningstid.

Enligt skollagen är undervisning sådana målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.² Av förarbetena till skollagen framgår att formuleringen "under ledning av lärare" inte nödvändigtvis innebär att en lärare måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras.³ I förarbetena till bestämmelsen om ett minsta antal garanterade undervisningstimmar framgår att timplanerna ska uttrycka den tid som eleverna ska garanteras lärar-/handledad undervisning. Utöver den garanterade undervisningstiden ska det avsättas tid för prov⁴, studiebesök, praktik m.m.⁵

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har säkerställt att nationella prov inte räknas in i den garanterade undervisningstiden. Däremot

² 1 kap. 3 § skollagen.

³ Av förarbetena framgår vidare att i gymnasieskolan har begreppet till viss del en vid betydelse. Vid till exempel arbetsplatsförlagt lärande kan lärarrollen vara mer inriktad mot handledning och mentorskap än i de skolförlagda delarna. (Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* s. 218 ff. och s.633.)

⁴ Skolinspektionens ställningstagande är att nationella prov ligger utanför den garanterade undervisningstiden men att andra prov som läraren använder i undervisningen, det vill säga prov med mer formativt syfte, anses ligga inom undervisningstiden.

⁵ Prop. 1990/91:85 *Växa med kunskaper – om gymnasieskolan och vuxenutbildningen* s.95 f.

finns det till vissa nationella prov obligatoriska introduktionslektioner, dessa ingår i den garanterade undervisningstiden.

Av skollagen framkommer att utbildning är ramverket där undervisning pågår. Utbildning kan till exempel handla om studiebesök, praktik, raster, mentorstid, studie- och yrkesvägledning, introduktion till gymnasieskolan, friluftsverksamhet, läxhjälp, och elevens egna studier. Dessa aktiviteter ska således inte betrakta som undervisning.⁶ I samband med olika schemabrytande aktiviteter är det viktigt att det klargörs för eleverna om sådana aktiviteter ska anses ingå i undervisningstiden. Dessutom är det av stor vikt att klargöra hur schemabrytande aktiviteter kopplas till innehållet i en specifik kurs.

Planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler så att eleverna ges möjlighet att få minst den garanterade undervisningstiden. Däri ingår att se till att planeringen av läsåret, det vill säga antal veckor och skoldagar, motsvarar författningarnas krav.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen inte beslutat om undervisningstiden utifrån kunskap om förhållandet mellan garanterad, planerad och genomförd undervisningstid och har heller inte utgått ifrån det antal veckor och skoldagar som anges i gymnasieförordningen.⁷

Granskningen visar att en del av undervisningstiden som är utlagd försvinner, exempelvis till att genomföra nationella prov och till raster som brukar förläggas i samband med längre lektionspass och som inte finns utlagda i schemat. Den garanterade undervisningstiden ska betraktas som ett golv där huvudman och rektor vid behov kan utöka undervisningstiden och erbjuda eleverna fler undervisningstimmar än de lagstadgade. I betänkandet *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* underströks att den garanterade undervisningstiden skulle vara en "miniminivå", ett golv för den tid elever har att fordra. Det förutsätter en säkerhetsmarginal för att säkra att eleverna ska få ut minst den garanterade

⁶ SOU 2006:77 s. 322

⁷ 3 kap. 1 § gymnasieförordningen

undervisningstiden. Detta bör innebära att flertalet elever kommer att erhålla mer undervisningstid än vad den garanterade nivån anger.⁸ Av granskningen framkommer att elevernas undervisningstid fördelas över 33 veckor under ett läsår. Enligt gymnasieförordningen ska läsåret omfatta 40 veckor och ha minst 178 skoldagar och minst 12 lov dagar. Utöver skol- och lov dagarna får det inom läsåret läggas ut högst fem studiedagar för personalen.⁹

Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att all faktiskt genomförd undervisningstid registreras samt följa upp den faktiskt genomförda undervisningstiden. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som eleven har rätt till.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte följer upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts och erbjudits eleverna. Granskningen visar att det inte finns några rutiner för att göra denna redovisning. Huvudmannen och rektorn kan därmed inte redovisa om varje elev verkligen har fått den garanterade undervisningstiden. Av gymnasieförordningen framgår att huvudmannen ska redovisa hur eleven har fått sin garanterade undervisningstid.¹⁰

Enligt skollagen ska varje huvudman på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Motsvarande planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska ske av rektor på skolensnivå.¹¹ Av förarbeten framgår att skolhuvudmännen har en skyldighet att följa upp och att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som han/hon har rätt till.¹² Uppföljningen bör göras kontinuerligt under terminen

⁸ SOU 2008:27 Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola, s. 334

⁹ 3 kap. 1 § gymnasieförordningen

¹⁰ 4 kap. 22 § gymnasieförordningen

¹¹ 4 kap. 3–6 §§ skollagen

¹² Prop. 1997/98:169 *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet*, s. 29. Se även betänkandet från *Gymnasieutredningen*, där framhålls bl.a. att uppföljning av undervisningstiden är en förutsättning för att kunna redovisa vilken tid som faktiskt har erbjudits eleverna. Redovisningen bör göras kontinuerligt, exempelvis i samband med avslutande av kurs. Av utredningen framgår vidare att den undervisningstid som eleven erbjudits inte behöver innebära samma sak som vilken undervisning eleven faktiskt deltagit i. Uppföljning av elevers frånvaro kan därmed inte ersätta uppföljning av den faktiska undervisning som har genomförts (SOU 2016:77 *Betänkande av Gymnasieutredningen*, s. 684).

för att möjliggöra att åtgärder kan vidtas i tid i de fall elever riskerar att inte få den garanterade undervisningstiden.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn saknar riktlinjer för hur den faktiskt genomförda undervisningstiden ska registreras. En noggrann registrering är en förutsättning för att kunna följa upp den faktiskt genomförda undervisningstiden. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas i syfte att försäkra sig om att varje elev får sin rätt till garanterad undervisningstid tillgodosedd.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 15 januari 2018** inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske. Se bilaga 1.

Därefter ska huvudmannen dessutom senast **den 31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av vilka åtgärder som faktiskt vidtagits. Se bilaga 2. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2016:6992) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Roland Fallström
Enhetschef/Beslutsfattare

Mirvet Tursunovic
Utredare/Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/garanteradundervisningstid>

Bilaga 1**Mall för huvudmannens plan för åtgärder**

Huvudmannen ska senast **den 15 januari 2018** inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske.

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid samt skapa en samsyn inom och mellan alla led (huvudman–rektor–lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:
Utvecklingsområde 2: Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler så att eleverna ges möjlighet att få minst den garanterade undervisningstiden. Däri ingår att se till att planeringen av läsåret, det vill säga antal veckor och skoldagar, motsvarar författningarnas krav.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:

Utvecklingsområde 3: Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att all faktiskt genomförd undervisningstid registreras samt följa upp den faktiskt genomförda undervisningstiden. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som eleven har rätt till.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:

Bilaga 2**Mall för huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder**

Huvudmannen ska senast **den 31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av hur man arbetat för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna redovisning bör innehålla information om vilka åtgärder som vidtagits och vilken effekt de gett. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid samt skapa en samsyn inom och mellan alla led (huvudman–rektor–lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.

Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:

Utvecklingsområde 2: Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler så att eleverna ges möjlighet att få minst den garanterade undervisningstiden. Däri ingår att se till att planeringen av läsåret, det vill säga antal veckor och skoldagar, motsvarar författningarnas krav.

Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:

Utvecklingsområde 3: Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att all faktiskt genomförd undervisningstid registreras samt följa upp den faktiskt genomförda undervisningstiden. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som eleven har rätt till.
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter: